

Everghetinos Εὐεργετινὸς

*Adunare a cuvintelor și învățăturilor celor de Dumnezeu grăite,
ale purtătorilor de Dumnezeu Părinți,
culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată*

VOL. 3
CARTEA A II - A (TEMELE 1 - 25)

EDIȚIE BILINGVĂ
cu un text stabilit pe baza tradiției manuscrise

Sfânta Mare Mănăstire Vatoped
Muntele Athos
2016

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	iii
<i>Însemnare introductivă</i>	v
<i>Notă asupra ediției</i>	ix
<i>Sigle și abrevieri</i>	xv
Tabel al cărții a doua	3
TEMA 1: Cei care se disprețuiesc pe sine sunt vrednici de cinste înaintea lui Dumnezeu.....	11
TEMA 2: Cum că prin fire disprețul pricinuește smerenie, iar cinstirea mândrie; de aceea cei smeriți la cuget se bucură când sunt disprețuiți, iar când sunt cinstiți se întristează	51
TEMA 3: Monahul nu trebuie să stea fără să lucreze, ci și trupește să muncească. Și cum că trândăvia e pricina multor rele	91
TEMA 4: De ce și cât trebuie să lucreze monahul; și cu ce lucrări să se îndeletnicească.....	111
TEMA 5: Ce trebuie să păzească frații, când lucrează împreună.....	117
TEMA 6: În obște nimeni nu trebuie să aibă ceva al lui; iar pe cel care agonisește pedeapsă tare grea îl pândește.....	121
TEMA 7: Cel care înstrăinează sau ia pentru sine ceva din lucrurile mănăstirii mult păcătuiește înaintea lui Dumnezeu și mai mult va fi pedepsit; de aceea trebuie să ne îngrijim cu sârguință de cele ale obștii, ca de lucruri afierosite lui Dumnezeu, fără să disprețuim nici pe cele mai neînsemnate. Și despre faptul că delăsarea e întotdeauna vătămătoare	135
TEMA 8: Cu ce dispoziție se cade să slujim sau să primim a ni se sluji; și care este câștigul din slujire	147
TEMA 9: Când și de către cine trebuie pusă slujirea mai presus de rugăciune.....	159
TEMA 10: Trebuie să ne sculăm cu osârdie la rugăciune și să stăruim cu răbdare în aceasta. De unde și pentru ce au fost rânduite dintru început rugăciunile la ceasurile hotărâte; și cum că nu trebuie să fim delăsători la acestea	163

TEMA 11: Despre psalmodie și rugăciune, precum și despre buna-rânduială întru acestea 179

TEMA 12: Pe cei care vorbesc în deșert la dumnezeieștile slujbe sau fie și numai grăiesc unul către celălalt, trebuie să-i pedepsim și, dacă nu se îndreaptă, să-i izgonim cu asprime din biserică 195

TEMA 13: Trebuie să priveghem în toată vremea și să dormim atât cât să ținem trupul. Și cum că începătorii în nevoiță trebuie să deprindă privegherea chiar și prin unele lucruri neobișnuite..... 203

TEMA 14: Trebuie ca nevoitorul să nu slăbească niciodată nevoița, ci să se lupte pururea cu toată puterea..... 211

TEMA 15: Despre iubirea de sine..... 241

TEMA 16: Care este folosul înfrânării și care vătămarea neînfrânării; și care pieirea pricinuită de vinul fără măsură..... 245

TEMA 17: Cum au iubit și au săvârșit părinții postul. Și câtă acrivie aveau când posteau..... 259

TEMA 18: Felurite fapte ale Sfinților Părinți, care ne trezesc neputința spre răbdare și, prin măreția lor covârșitoare, ne învață smerenia 267

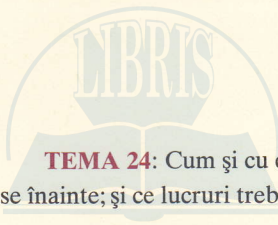
TEMA 19: Cum trebuie să avem grijă de trup și care este nevoița și înfrânarea cu dreaptă judecată..... 281

TEMA 20: Cum trebuie să prăznuiască iubitorul de Dumnezeu; și care era hrana Părinților, chiar și în vreme de praznic..... 301

TEMA 21: Mâncatul pe ascuns e rău mare; de aceea poate și singur să îl piardă pe monah..... 307

TEMA 22: Dacă se îngrijește să aibă acrivia pe care toți Părinții au păzit-o – nu numai cei din isihie dar și cei mai mulți din viața de obște –, monahul trebuie să mănânce o singură dată în zi, după ceasul al nouălea sau către seară..... 311

TEMA 23: Nu trebuie să mâncăm din plăcere, ci pentru nevoia [trupului]; iar cel care nu mănâncă spre plăcere, chiar de vor fi bucatele gustoase, nicicum nu se păgubește..... 317

TEMA 24: Cum și cu ce scop trebuie să stea monahul la masă și să se atingă de cele puse înainte; și ce lucruri trebuie să păzească și după masă 327

TEMA 25: Despre mâncare și băutură; când, cum și de care trebuie să ne împărtășim și de care să ne ferim 339

ANEXE

Sursele culegerii 349

Indice Scripturistic 361

Indice de nume și locuri 367

Indice tematic 371

Cuprins 377

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄

Ὅτι οἱ εὐτελίζοντες ἑαυτοὺς ἔντιμοί εἰσι παρὰ τῷ Θεῷ.

Α΄. Παλλαδίου

Ἐν Ταβέννῃ ἔστι μοναστήριον γυναικῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ἀντίπερα
5 τῶν ἀνδρῶν, ἐν ᾧ παρθένος τις ἦν διὰ τὸν Χριστὸν ὑποκρινομένη μωρί-
αν, ὀνόματι Ἰσιδώρα, ταπεινοῦσα ἑαυτὴν καὶ κατευτελίζουσα. Ταύτην ἐπὶ
τοσοῦτον ἐβδελύξαντο πᾶσαι αἱ ἀδελφαί, ὡς μηδὲ συνεσθίειν αὐτῇ, καὶ
τοῦτο μετὰ χαρᾶς ἐδέξατο. Ἦν γὰρ ἡ ἀρετὴ αὐτῆς ἐν τῷ μοναστηρίῳ λίαν
ὠφέλιμος· πᾶσαν γὰρ ἐποίει ὑπηρεσίαν, πάσαις ὡς δούλη ὑπέικουσα εἰς
10 πᾶσαν χρείαν αὐτῶν καὶ μετὰ πραότητος πάσης δουλεύουσα αὐταῖς. Καὶ
ἦν αὕτη σπόγγος τῆς συνοδίας, καθὼς ὁ Κύριος ἔφη· Ὁ θέλων εἶναι μέγας
ἔστω πάντων δοῦλος· καὶ εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι, μωρὸς γινέσθω.

Τῶν μὲν οὖν ἄλλων πασῶν τὸ σχῆμα ἦν κεκαρμένον, κουκούλια ἐπὶ
κεφαλῆς ἔχουσῶν· αὕτη δὲ ῥάκος ἀναδήσασα τὴν κεφαλὴν, οὕτως ἐποίει
15 πᾶσαν τὴν ὑπηρεσίαν. Οὐδεμίᾳ δὲ τῶν τετρακοσίων εἶδεν αὐτὴν ἐσθίου-
σάν ποτε, οὐδὲ κλάσμα ἄρτου λαβοῦσαν, ἀλλὰ τὰς ψίχας σπογγολογοῦσα
τῶν τραπεζῶν καὶ τὰς χύτρας περιπλύνουσα τούτοις ἤρκεϊτο. Μηδέποτε
ὑποδησαμένη οὐχ ὕβρισε ποτέ τινα, οὐκ ἐγόγγυσεν, οὐκ ἐλάλησε μικρὸν ἢ
μέγα ῥῆμα, καίπερ ὕβριζομένη καὶ κονδυλιζομένη καὶ κατάρας δεχομένη
20 καὶ ὑπὸ πολλῶν μυσσατομένη.

Περὶ ταύτης τῆς ὀσιωτάτης τῷ ἀγίῳ Πιτηροῦμ παρέστη ἄγγελος τῷ
Φυριτζῆ καθεζομένῳ, ἀνδρὶ δοκιμωτάτῳ καὶ ἐναρέτῳ ἀναχωρητῇ, καὶ λέ-
γει αὐτῷ· Διατί μέγα φρονεῖς ἐπὶ τοῖς κατορθώμασί σου ὡς εὐλαβῆς καὶ ἐν
τοιοῦτῳ καθεζόμενος τόπῳ; Θέλεις ἰδεῖν εὐλαβεστέραν σου γυναῖκα; Ἀπελθε

2 ἔντιμοί : ἐν τιμῇ K D || τῷ om. P || 3 Titulus Παλλαδίου om. K D || 11
αὕτη : αὐτῇ P || 13 οὖν om. S P || κεκαρμένον : κεκαλυμμένον Y || κουκούλια :
κουκούλιον K D || 15 τὴν om. K D || 18 ὑποδησαμένη : ὑποδυσασμένη K S Q || add.
ποτε post ἐλάλησε P || 21 παρέστη : ἐπέστη K || 21-22 τῷ Φυριτζῆ καθεζομένῳ
hab. K D : om. cett. codd. || 24 καθεζόμενος : καθήμενος K D

TEMA 1

Cei care se disprețuiesc pe sine sunt vrednici de cinste înaintea lui Dumnezeu.

1. A lui Paladie

În Tabenni¹ este o mănăstire de maici, de cealaltă parte a râului, față în față cu cea de bărbați, având ca la patru sute de viețuitoare. Acolo era o fecioară, Isidora, care pentru Hristos fățarnicea nebunia, umilindu-se și făcându-se pe sine de ocară. De aceasta într-atât se scârbeau toate surorile, încât nici nu mâncau împreună cu dânsa, iar ea primea lucrul cu bucurie. Virtutea Isidorei era de mult folos în mănăstire, căci făcea orice muncă, ascultând tuturor ca o slugă în toate nevoile lor, slujindu-le cu toată blândețea; și era ca un burete² al obștii, după cum a zis Domnul: *Cel care vrea să fie mare, să fie rob tuturor; și dacă se crede cineva înțelept, să se facă nebun.*

Cf. Mt. 20,26-27.

1 Co. 3,18.

Toate celelalte aveau părul tuns și purtau culioane pe cap, al ei însă era înfășurat într-o zdreanță, și așa făcea toate muncile. Nici una din cele patru sute de maici nu o văzuse vreodată mâncând, nici luând vreo bucată de pâine; curăța doar firmiturile de pe mese, clătea oalele, și cu acestea se îndestula. Niciodată încălțată, nu ocărăse vreodată pe cineva, nici nu cârtise, nici nu grăise vreun cuvânt, mare sau mic, chiar dacă era ocărâtă, bătută, blestemată și multora li se făcea silă de ea.

Despre această preacuvioasă i s-a arătat un înger lui Pitirum, bărbat încercat și pustnic îmbunătățit, care stătea la Porphyrites³, și i-a zis: „De ce cugeți lucruri mari de isprăvile tale, cum că ești evlavios și stai într-un ase-

¹ Tabenni (Tabennis) – centru monahal din Egiptul de sus, pe țărmul drept al Nilului. În jurul anului 320 sfântul Pahomie zidește aici o mănăstire, în apropiere de cetatea pustie cu același nume. Treptat în împrejurimi se va forma o largă comunitate de mănăstiri pahomienice, printre care și câteva de maici, prima dintre ele zidită chiar de sfânt pentru sora sa. Se pare că acest centru monastic a supraviețuit până în sec. al VII-lea.

² O expresie obișnuită în literatura ascetică. „Buretele” obștii „absoarbe” ocările, necinstirile, disprețul, batjocura, și „curăță”, adică face toate treburile grele sau neplăcute.

³ Porphyrites – munte din Egiptul de sus, cunoscut pentru minele sale de porfir. Mențiunea locului în care se nevoia Pitirum apare doar în două manuscrise și într-o formă coruptă (Phyritzes). Am redat în traducere denumirea corectă geografică.

εἰς τὸ μοναστήριον τὸ γυναικεῖον τῶν Ταβερνησιωτῶν καὶ εὐρήσεις ἐκεῖ
 μίαν διάδημα ἔχουσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· ἐκείνη σοῦ ἀμείνων ἐστί. Τοσοῦτα
 γὰρ ὄχλω πυκτεύουσα καὶ διαφόρως πάσαις δουλεύουσα οὐδέποτε τὸν νοῦν
 αὐτῆς εἶασεν ἀποστῆναι τοῦ Θεοῦ, καίπερ παρὰ πασῶν βδελυσομένη. Σὺ
 5 δὲ καθεζόμενος ὧδε τὰς πόλεις τῇ διανοίᾳ φαντάζη, ὁ μηδέποτε οἰκουμέ-
 νην ἰδών.

Ἀναστάς οὖν ὁ μέγας Πιτηροῦμ ἦλθεν ἐπὶ Ταβέννην καὶ παρεκάλει
 τοὺς διδασκάλους διαβῆναι εἰς τὸ μοναστήριον τῶν γυναικῶν. Ὡς οὖν ἐντι-
 10 μον τῶν πατέρων ὄντα καὶ ἐν ἀσκήσει γηράσαντα θαρροῦντες εἰσήγαγον
 αὐτὸν διαπεράσαντες τὸν ποταμόν· καὶ μετὰ τὸ εὐξασθαι αὐτοὺς ἐπεζήτησεν
 ὁ μέγας πάσας τὰς παρθένους ἰδεῖν κατὰ πρόσωπον. Πασῶν οὖν ἐλθουσῶν
 ἐν τῷ μέσῳ, ἐκείνη οὐ παρεφαίνετο. Λέγει αὐταῖς ὁ μέγας· Φέρετέ μοι πά-
 15 σας. Τῶν δὲ λεγουσῶν· Πάρεσμεν πᾶσαι, λέγει αὐταῖς· Λεῖπει μία, ἣν ἔδειξέ
 μοι ὁ ἄγγελος. Λέγουσιν αὐτῷ· Μίαν ἔχομεν ἐν τῷ μαγειρείῳ, σαλήν. Λέγει
 ὁ μέγας· Ἀγάγετε καὶ ἐκείνην· ἄφες ἴδω αὐτήν. Ἡ δὲ οὐχ ὑπήκουσεν αἰσθο-
 μένη τὴν αἰτίαν – ἴσως γὰρ καὶ ἀπεκαλύφθη αὐτῇ –. Σύρουσιν οὖν αὐτὴν
 μετὰ βίας ἄγουσαι καὶ λέγουσαι· Ὁ ἅγιος Πιτηροῦμ ἰδεῖν σε θέλει – ἦν γὰρ
 20 ὀνομαστός οὗτος –. Ἀχθείσης οὖν αὐτῆς, ἐθεάσατο ὁ μέγας τὸ πρόσωπον
 αὐτῆς καὶ τὸ ῥάκος τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ μετώπου· καὶ πεσὼν ἐπὶ
 τοὺς πόδας αὐτῆς λέγει αὐτῇ· Εὐλόγησόν με, ἀμμᾶ. Πεσοῦσα δὲ καὶ αὐτὴ
 εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔλεγε· Σὺ με εὐλόγησον, κύριέ μου πάτερ. Ἴδοῦσαι δὲ
 τοῦτο πᾶσαι ἐξέστησαν καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀββᾶ, μὴ πάσχε ὕβριν· σαλή
 γὰρ ἐστί. Λέγει αὐταῖς πάσαις ὁ ἅγιος· Ὑμεῖς ἐστε σαλαί· αὕτη δὲ καὶ ὑμῶν
 καὶ ἐμοῦ ἀμείνων οὔσα, ἀμμᾶς ἐστιν, ὃ ἐστί πνευματικὴ μήτηρ· καὶ εὐχομαι
 25 σὺν αὐτῇ ἄξιος εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.

Ταῦτα ἀκούσασαι προσέπεσον αὐτῷ πᾶσαι κλαίουσαι καὶ ἐξομολο-
 γούμεναι, πῶς διαφόρως τὴν ἁγίαν ταύτην ἐλύπουν. Καὶ ἡ μὲν ἔλεγεν· Ἐγὼ
 αὐτὴν αἰεὶ ἐχλεύαζον· ἄλλη· Ἐγὼ τὸ σχῆμα αὐτῆς τὸ ταπεινὸν κατεγέλων·
 καὶ ἄλλη· Ἐγὼ τοῦ πίνακος τὸ ἀπόπλυμα πολλάκις ἐπάνω αὐτῆς κατέχεα·
 30 ἄλλη πάλιν· Ἐγὼ αὐτῇ πληγὰς δέδωκα· καὶ ἕτερα· Ἐγὼ αὐτῇ κονδύλους
 ἐνέτριψα· ἄλλη· Ἐγὼ τὴν ῥίνα αὐτῆς πολλάκις ἐσινάπισα. Καὶ ἀπαξαπλῶς
 πᾶσαι διαφόρους ὕβρεις ἀπήγγειλαν πεποιηκῆναι εἰς αὐτήν. Δεξάμενος

3 διαφόρως : ἀδιαφόρως D || δουλεύουσα : δουλεύσασα K || 4 τοῦ : ἐκ P || 18
 αὐτῆς om. Ed || 24 ἀμμᾶς – μήτηρ om. Y || 25 add. καὶ ante ἐν K D || 26 ταῦτα –
 καὶ : πᾶσαι οὖν ἔλεγον S || κλαίουσαι β Ed : λέγουσαι K D Y P || 28 ἄλλη α : ἡ δὲ
 β Ed || 29 ἐπάνω om. K D || 31 ἐνέτριψα : ἐπέτριψα S || 32 εἰς om. S

menea loc? Vrei să vezi femeie mai evlavioasă ca tine? Du-te la mănăstirea de maici a Tabenisiților și o să afli acolo pe una care are o cunună pe cap; aceea e mai bună ca tine. Căci luptându-se cu atâta mulțime și slujind tuturor în felurite chipuri, niciodată nu și-a lăsat mintea să se îndepărteze de Dumnezeu, chiar dacă toate maicile se scârbesc de ea. Iar tu, fără să fi văzut vreodată ținut locuit, stai aici și visezi cetăți”.

Atunci marele Pitirum s-a sculat și a venit în Tabenni, rugându-i pe Bătrâni⁴ să îl treacă la mănăstirea de maici. Cum era dintre părinții cinstiți, îmbătrânit în nevoiță, au îndrăznit să îl ducă⁵, trecându-l de cealaltă parte a râului. Și după ce au făcut rugăciune, marele a cerut să le vadă la față pe toate fecioarele. Așadar, venind toate, aceea nu s-a arătat. Le spune marele: „Aduceți-le pe toate”. „Suntem toate aici”, răspuseră. La care el zise: „Lipsește una, pe care mi-a arătat-o îngerul”. Atunci ele îi spun: „Mai avem una la bucătărie, dar e nebună”. Zice marele: „Aduceți-o și pe ea, să o văd”. Aceea însă se împotriva, simțind pricina; sau poate că i se descoperise. O târâsc atunci, ducându-o cu sila și zicându-i: „Sfântul Pitirum – căci era vestit – vrea să te vadă”. Fiind deci ea adusă, marele îi privi chipul și zdreanța de pe cap și de pe frunte⁶; și, căzând la picioarele ei, îi zice: „Binecuvântează-mă, Amma⁷”. Iar ea, asemenea căzându-i la picioare, zicea: „Tu să mă binecuvântezi, părinte și stăpân al meu”. Văzând întâmplarea, toate rămaseră uimite. Și îi zic: „Avva, nu te fă de ocară; e nebună”. Iar sfântul le zise la toate: „Voi sunteți bune; aceasta, fiind mai bună și ca mine și ca voi, Amma este, adică maică duhovnicească; și mă rog să fiu găsit vrednic, împreună cu dânsa, în ziua Judecării”.

Auzind acestea, i-au căzut toate [la picioare], mărturisind cu lacrimi cum o necăjeau în fel și chip pe sfântă. Una zicea: „Eu o luam în răs tot timpul”. Alta: „Eu îmi băteam joc de chipul ei umil”. Alta: „Eu turnam adesea peste ea zoaiile din farfuriile clătite”. Iar alta: „Eu o loveam”. Și alta: „O băteam cu pumnii”. Și iarăși: „Eu de multe ori îi băgam muștar în nas”. Și simplu zis, toate au povestit că îi pricinuiseră felurite necinstiri. Iar sfântul Pitirum, primindu-le mărturisirea, s-a rugat împreună cu ea

⁴ *Litt.* „învățători”; se referă probabil la cei mai îmbunătățiți dintre monahi.

⁵ Rânduiala mănăstirii de maici limita cu asprime accesul bărbaților în acest așezământ.

⁶ Astfel zdreanța era cununa după care îngerul îi vestise că o va recunoaște pe sfântă.

⁷ *Amma* – cuvânt aramaic, echivalentul feminin al mai uzitatului *Avva*; deci o maică, a cărei autoritate duhovnicească o așază în fruntea unei comunități.

οὖν αὐτῶν τὴν ἐξομολόγησιν ὁ ἅγιος Πιτηροῦμ καὶ εὐξάμενος ὑπὲρ αὐτῶν ἅμα αὐτῇ καὶ ἐπὶ πολὺ παρακαλέσας τὴν τιμίαν τοῦ Χριστοῦ δούλην εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, οὕτως ἐξῆλθεν.

5 Μετὰ δὲ ἡμέρας ὀλίγας, ὑπὸ πασῶν τιμωμένη μεγάλως καὶ θεραπευομένη, μὴ ἐνεγκοῦσα ἐκείνη τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τὴν παρὰ πάσης τῆς ἀδελφότητος καὶ τὰς ἀπολογίας, λάθρα ἐξῆλθε τοῦ μοναστηρίου. Καὶ ποῦ ἀπῆλθεν ἢ ποῦ κατέδου ἢ ποῦ ἐτελεύτησεν, οὐδεὶς ἔγνω.

Β'. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου

10 Ὁ ἅγιος Αἰκύτιος, ὁ μεγάλων παρὰ Θεοῦ χαρισμάτων ἀξιωθεὶς καὶ πολλὰς ψυχὰς τῷ Κυρίῳ προσενεγκὼν διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τοῦ κηρύγματος, ὃ ἐκ Θεοῦ ἐπετράπη, οὗτος πάνυ εὐτελεστάτοις ἐνδύμασιν ἐκέχρητο, ὥστε τοὺς μὴ γινώσκοντας αὐτὸν προσκυνουμένους παρ' αὐτοῦ

4 add. ἐκείνη δὲ ἢ ἔντιμος τῷ Θεῷ καὶ ὅσια ante μετὰ β Ed (R n.leg.) || δὲ om. β Ed (R n.leg.) || add. τὰς προλοίπους post δὲ S || 5 ἐκείνη om. β Ed (R n.leg.) : ἐκείνην P || 7 ἢ (1) : καὶ K D || 9 ἅγιος : μέγας S || χαρισμάτων : θαυμάτων K D : ἀξιωμαίων S || 12 παρ' α : ὑπ' β Ed

pentru dănele și, după ce a cerut stăruitor cinstitei roabe a lui Hristos să îl pomenească în rugăciuni, a plecat.

După câteva zile, așa mult cinstită și slujită de toate, nesuferind slava și cinstea din partea întregii obști, precum și cererile lor de iertare, Isidora a plecat pe ascuns din mănăstire. Și unde s-a dus, unde s-a ascuns sau unde s-a săvârșit, nimeni n-a aflat vreodată⁸.

2. A lui Grigorie Dialogul

Sfântul Echio⁹, învrednicit de mari daruri de la Dumnezeu, adusese multe suflete la Domnul prin harul învățaturii și propovăduirii pe care i-l

⁸ Ca în toate textele primelor două teme ale acestui volum, întâmplarea de față surprinde, la prima vedere, prin felul în care criteriile gândirii comune, ale bunului simț „cuminte”, sunt șubreze, dacă nu de-a binelea surpate. O biată nebună, cu înfățișare și apucături dezgustătoare, după cum ni se spune, se arată dintr-o dată mai în toate mințile decât o mulțime de măicuțe respectabile și rezonabile, chiar dacă pe ascuns disprețuitoare și pe alocuri (îndreptățit cred ele) crude; ba chiar e găsită vrednică de a fi cinstită de un părinte așa îmbunătățit și vestit, precum Avva Pitirum. Nevoința Isidorei e un început oarecum abrupt și brutal al cărții, pentru un neavizat de-a dreptul șocant. Găsim însă aici o măturie indirectă (și nu mai puțin categorică) a faptului că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, nu s-a făcut om, pogorând cerurile, ca să ne pună pe o cale căldicică. A fi creștin e o decizie radicală, fără jumătăți de măsură, fără urmă de compromis cu duhul lumesc; *pentru că tot ce este în lume, pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt din Tatăl, ci din lume sunt* (1 In. 2,16). Ceea ce ni se propune e o ruptură completă cu tabieturile noastre ființiale: *Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă împreună cu Hristos în Dumnezeu* (Col. 3,3). Iar la capătul drumului aflăm ceea ce omului trupesc, lumesc, îi pare nebunie: cu cuvintele Avvei Macarie Egipteanul, să ți se facă *disprețul ca lauda, sărăcia ca bogăția și lipsa ca îndestularea*.

Dacă primele două teme ale volumului de față ne sunt atât de dragi, lucrul acesta nu se datorează faptului că am întâlni aici clișee ușor clasabile ale poveștilor cu happy-end, în care cei disprețuiți (nebuna Isidora, cărbunarul Alexandru, bucătarul Eufrosin, sau alții ca ei) ajung în cele din urmă să fie cinstiți de semenii lor. În fața asprimii viețuirii acestora (și numai cel care are parte de disprețul și ocara oamenilor știe crucea unei asemenea nevoințe), a râvnei lor hotărâte de a fi întru totul tăinuți ochilor oamenilor (*Să nu te știe nimeni, și atunci o să te știe Hristos*, spunea un Bătrân), de a se micșora pe sine pentru a-I face loc în lăuntru lor lui Hristos (*Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez*, In. 3,30), avem nostalgia adevăratei smerenii, a lepădării desăvârșite de sine, a adevăratului nostru chip dumnezeiesc pe care l-am pierdut. Iar faptele de vitejie ale eroilor noștri duhovnicești, căci de eroi este vorba, pot fi cu siguranță, mai mult decât cuvintele fără viață ale predicilor moralizatoare, motiv de a pune bun început pe calea smereniei și a pocăinței.

⁹ Avva Echio era Bătrânul mai multor mănăstiri din eparhia Valeria, o provincie aflată la nord-estul Romei. Un bărbat cu multe harisme, făcător de minuni, văzător cu duhul, propovăduitor iscusit, daruri pe care le căpătase datorită smerenției sale, așa cum se arată în textul ce urmează.